

ג. אם מחמת ראשון נפלו השני והשלישי – ראשון חייב בנזקי כולם [אם לא הזהיר]. ופירש רב פפא, כגון שנפל כשהוא מוטל לרוחב הדרך, כנבלה המפסקת את הדרך. רב זביד אמר: כמקל של סומין שמגשש בו הסומא ופעמים שהוא מושיטו לרוחב הדרך.

פירשו בתוס' שרב זביד חולק על רב פפא בדין וסובר שאם מושלך לרוחב ביושר אינו חייב בנזקי שלישי, לפי שהיה לו לשלישי לזהר כשראה השני שנפל. רק בכגון מקל הסומא שהוא באלכסון, וכשנתקל הראשון בקצה המקל, אותו שבה לאחור מכן ונתקל בקצהו השני לא ראהו. וצריך עיון כמי הלכה. ומתוך דברי הרי"ף משמע שאין כאן מחלוקת (רא"ש). גם הרמב"ם (יג,יא) סתם וכתב שאם היה מוטל לרוחב הדרך, ונתקל אחד בראשו ואחד ברגליו ואחד בבטנו – חייב בנזקי כולם (ומשמע אף שלא באלכסון, מכך שהקדים הנתקל ברגליו לנתקל בבטנו). וכן כתב הטור בשם רמ"ה. וכן נקט רש"ל.

הריא"ז פסק בכל אלו (וכן נראית דעת זקנו הרי"ד) שאין הנתקל חייב אלא כשנתקלו בו באפילה או בקרן זוית או כשמילא כל הדרך במכשול שעשה, שלא היה חברו יכול להזהר בדבר. אבל רוב הראשונים אין נוקטים כן (ע' לעיל כז).

דפים לא – לב

סו. מה הדין במקרים דלהלן:

א. זה בא בחביתו וזה בא בקורתו – ונשברה החבית בקורה.
 ב. היו מהלכים זה אחר זה, ונשברה חבית בקורה תוך כדי הליכה או כשהראשון עמד.
 א. זה בא בחביתו (מצד זה) וזה בא בקורתו (מצד זה), ונשברה חבית בקורה ופגעו זה בזה – פטור, שלזה רשות להלך ולזה רשות להלך.
 היה בעל קורה רץ ובעל חבית מהלך – חייב [ואף לדעת הסובר שיש רשות לרוץ ברשות הרבים, לא כשנושא קורה על כתפו].
 וכן במקום שאין רשות לבעל קורה להלך, כגון בחצר של בעל החבית – חייב. ואולם במקום שאין לשניהם רשות להלך בו – פטור מפני ששניהם שותפים במעשה הנזק. ואם בעל חבית היה עומד – בעל קורה חייב (עפ"י ר"י בתוס' והג"א. ואעפ"י ששינה בכך שנעמד לפוש ברה"ר. רש"ל [וע' לעיל כ שיש סוברים שאף באדם אומרים 'כל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור']).

ב. היה בעל קורה ראשון ובעל חבית אחרון ונשברה חבית בקורה – פטור (שזה מהלך כדרכו והוא מיהר ללכת).
 היה בעל חבית ראשון ובעל קורה אחרון – חייב.

היה בעל קורה ראשון ועמד, ומתוך כך נשברה החבית – חייב. ואם אמר לבעל חבית: עמוד – פטור. לדברי רבי יוחנן פירשו דוקא כשעמד לפוש (שמשונה הוא ואין רה"ר עשויה לכך. רש"י), אבל עמד לכתף (כדרכו) – פטור, שטרוד מלהזהיר וצריך הלה להזהר בעצמו. ולדברי רב נחמן בר יצחק חייב אפילו בעמידה לכתף, לפי שהיה לו להזהיר.
 היה בעל חבית ראשון ועמד (אפילו לכתף. נמו"י ורש"ל. וע' הרמ"ש) ומתוך כך ניוזקה בקורה – פטור. ואם אמר לבעל קורה עמוד – חייב.

בגמרא העמידו משנתנו שהיה נושא הקורה לכל רוחב הדרך, אבל בלאו הכי, אף על פי שעמד בעל הקורה הראשון – פטור (שהיה לו לבעל החבית לילך בצד כדי שלא יזוק על ידי עמידת הראשון. תוס').

א. כמו כן בסיפא, כשבעל חבית הראשון עמד ובעל הקורה נשאה לאורך הדרך – חייב, שהיה לו לילך בצד כדי שלא יזיק את הראשון אם יעמוד (תוס'). ומלשון הרשב"א משמע שבעל החבית נשאה לרוחב. ובתו"ח הקשה מ'בא בנרו' שא"א לפרש כן.

ב. הרי"ף סתם ולא הביא האוקימתא דפסקה כשלדא (וכן הרמב"ם). ופירש הרא"ש שלפי מה שנוקטים להלכה דלא כריש לקיש, יש לפרש המשנה כפשטותה, ואין הפרש בצורת נשיאת הקורה. ואולם באו"ז נראה שנקט את חילוק הגמרא להלכה.

דף לב

סז. מה הדין במקרים הבאים?

- א. המזיק את אשתו בתשמיש המטה.
- ב. שתי פרות ברשות הרבים אחת רבוצה ואחת מהלכת. בעטה מהלכת ברבוצה; רבוצה במהלכת; הוזקה האחת מהשניה ממילא.
- ג. שנים שהיו מהלכים או רצים ברשות הרבים והזיקו זה את זה; אחד רץ ואחד מהלך.
- ד. המבקע עצים ברשותו והזיק ברשות אחרת.

א. רב הונא (ברי"ף הגרסה רב חסדא) פשט לרבה בר נתן שהמזיק את אשתו בתשמיש המטה פטור [כפי ששנינו במשנה שלזה רשות להלך ולזה רשות להלך]. ורבא חולק [קל וחומר מיער שהי"ב בגלות, והרי זה לרשות חברו נכנס. ואינו דומה למשנתנו, כי במשנה שניהם שותפים במעשה הנזק, משא"כ כאן הוא עושה מעשה ולא היא].

- א. מדובר בהזיק שהיה יכול להישמר ממנו (עפ"י מאירי).
- ב. יש אומרים שחייב בארבעה דברים מלבד בושת. ויש אומרים מאחר שעשייתו שוגג אינו חייב אלא בתשלומי נזק (ע' במאירי; טואה"ע תכא, יב וסמ"ע). ויש פוטרים מצער (ע' נמו"י) מפני שזהו 'קצת אונס' (רש"ל). וע"ש שמשלם שני שליש נזקה וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. ומ"מ חייב לרפאותה מתנאי הכתובה).

ב. אמר ריש לקיש: שתי פרות ברשות הרבים, אחת רבוצה ואחת מהלכת – בעטה מהלכת ברבוצה – פטורה (ומשמע בסוגיא אפילו אינה חוסמת הדרך ברביצה. וכ"כ רבנו יהונתן כד:). רבוצה במהלכת – חייבת. רצו להוכיח כדבריו ממשנתנו ודחו.

רבא (כד:): חולק וסובר שבעטה מהלכת ברבוצה – חייב, שאמנם יש לה רשות לפסוע אבל לא לבעט. כן פסקו רי"ף רא"ש רי"ד ריא"ז מאירי ור"י מלונגיל (כ.). ויש פוסקים לפטור (אור זרוע). הוזקה המהלכת ממילא על ידי הרבוצה – דייקו מדברי ריש לקיש שהרבוצה פטורה. ופירשו כגון שרבצה בצד אחד, שהיה למהלכת להלך בצד אחר, אבל אילו היתה מפסקת את הדרך – חייבת. הרא"ש כתב על פי סתימת הרי"ף שלהלכה בכל אופן חייב. וכ"כ המאירי. ואולם האו"ז נקט את חילוק הגמרא.

הוזקה הרבוצה ממילא על ידי המהלכת – פטור [כדין בעל חבית שהיה ראשון ועמד והוזק בקורה – שפטור בעל קורה].

ג. שנים שהיו מהלכים ברשות הרבים, או שהיו שניהם רצים, והזיקו זה את זה – שניהם פטורים (שכל אחד גרם לעצמו חבלה זו. תוס').

רש"י (מת: והרשב"א (כאן) פירשו 'הזיקו' לאו דוקא אלא הווקו ממילא, אבל הזיקו בידים, אפילו שלא בכוונה – חייב. והרמ"ה (מובא בטור) והראב"ד (מת: והנמו"י מפרשים 'הזיקו' ממש ופטורים מפני ששניהם עשו מעשה. [וכן נראה מדיוק לשון התוס' והרא"ש, שבלא כוונה נחשב כ'הזיקו' אעפ"י שהזיקו בידים. וכ"כ רש"ל ובאבן האזול ו,ג. אך מהגר"א משמע שנקט בשיטת התוס' דלא כהרמ"ה. ויש אומרים שאף כונת רש"י כהרמ"ה, שכל שפגעו בדרך הליכתם, הו"ל 'הזיקו' – עפ"י פרישה שעז ואבהא"ז. וכ"נ כוונת הרמב"ם].

אחד רץ ואחד מהלך – במשנה שנינו: פטורים. ואולם בברייתא אמר איסי בן יהודה שהרץ חייב מפני שהוא משונה (כלומר שלא ברשות). ומודה איסי בן יהודה בערב שבת בין השמשות שהוא פטור מפני שרץ ברשות [כאדם המקבל פני מלך]. אמר רבי יוחנן: הלכה כאיסי בן יהודה [ופירש משנתנו שפטרה, בערב שבת בין השמשות].

א. 'בין השמשות' לאו דוקא אלא מחצות היום, כשרץ להכין צרכי שבת (עפ"י רא"ש והג"א). ודוקא בשלא נתכוין פטור (ר"י).

ב. יש מי שכתב דוקא בערב שבת בין השמשות שהכל יודעים שישנם רצים לכבוד השבת, אבל לא בזמן אחר, ואפילו רץ לצורך פיקוח נפשות (חדושי ר' מאיר שמחה). ואין כן דעת כמה פוסקים (ע' רש"ל; חות יאיר רו). ונראה שאם רואה אותו רץ – הרץ פטור, שהיה לו ליותר בעצמו, וסברת הגרמ"ש נכונה כשאינו רואהו. ויתכן ששאר הפוסקים נקטו שבאופן זה חייב בכל אופן. ערי"ד.
יש אומרים: דוקא בכגון ערב שבת שהוא ממהר ואין לו שהות, אבל לא בשאר ריצה של מצוה (עפ"י מרדכי; הגהות מיימוניות חובל ו; חות יאיר רו – ושם כתב לחייב אפילו כשזמנו דחוק לקיים המצוה ברב עם). ויש פוטרים בכל ריצה לדבר מצוה (רש"ל עפ"י או"ז. וכתב שאפילו רץ כל ימות השבוע לצרכי שבת, אלא שבערב שבת אחר חצות אינו צריך להוכיח זאת, משא"כ בשאר ריצות מצוה).
ג. הזהיר הרץ את המהלך לנטות הצדה, ולא שמע אליו והזיק – פטור (מובא במאירי ובשיטמ"ק).

ד. המבקע עצים, אפילו ברשותו, והזיק ברשות היחיד אחרת [אעפ"י שאין מצויים שם הרבים] – חייב (שלא היה לו לבקע סמוך כל כך לחצר חברו. רבנו יהונתן). וכל שכן מבקע ברשות הרבים או לרשות הרבים. הזיק ברשותו, כגון שנכנס אחר שלא ברשות – פטור, אבל אם בעה"ב ידע בו, אעפ"י שנכנס שלא ברשות חייב בתשלומי נזק אפילו שלא בכוונה (וכדלהלן מת. ותוס').

דפים לב – לג

סח. א. הנכנס לחנותו של נגר ונתזה בקעת וטפחה על פניו וכד' – מה הדין לענין תשלומי נזיקין ולענין חובת גלות לרוצח?

ב. מי שיצאה אבן מתחת ידו, והוציא הלה את ראשו וקבלה, מה הדין לענין תשלומי נזיקין וחייב גלות?

א. הנכנס לחנותו של נגר ונתזה בקעת וטפחה על פניו [או בחנותו של נפח וניתזה ניצוצת] – פטור. ואם נכנס ברשות – חייב. ופירש רבי יוסי בר חנינא: חייב בארבעה דברים (בחבלה) ופטור מגלות (במיתה). סתמא דגמרא פירשה דרבי יוסי בר חנינא ביחס לסיפא, כשנכנס ברשות. והטעם שפטור מגלות, פירש רבא, שאין די לו בגלות לכפר שהריהו שוגג קרוב למזיד. (ובהמשך הגמרא נראה עיקר הטעם לפי שאינו דומה ל'יער'. עתוס' ואו"ז).